

УДК 655.58(477).Либ(091)(045)

Олена Бойко,

заслужений працівник культури України,
повний кавалер ордена княгині Ольги,
e-mail: info@lybid.org.ua

Видавництво "Либідь": сторінки історії та сьогодення

Історія заснування видавництва "Либідь" сягає 1835 р., коли за рік після відкриття Київського університету Святого Володимира розпочала працювати друкарня¹.

Становлення видавничої діяльності університету пов'язано з ім'ям його першого ректора Михайла Максимовича, для якого книжкова справа стояла на рівні наукової та викладацької діяльності. За пів століття після заснування навчальний заклад міг пишатися значним видавничим доробком — 650 назв книг і статей, випущених у світ.

Історія "Либеді" за радянських часів пов'язана з численними адміністративними перепідпорядкуваннями й перейменуваннями університету, змінами його статусу, відчутними ідеологічними впливами. Від 1973 до 1989 р. видавництво при Київському державному університеті входило до видавничого об'єднання "Вища школа", а від 1989 р. функціонує як самостійна юридична особа — державне спеціалізоване видавництво "Либідь".

Майже два століття наполегливої творчої праці найстарішого видавництва України — це свідчення відданого служіння вітчизняній освіті й науці, утвердження та розвитку найкращих традицій університетського книговидання. Водночас "Либідь" є сучасною структурою, чия продукція відповідає новим вимогам.

Від перших років незалежності нашої держави спеціалізоване видавництво "Либідь" стало одним із небагатьох вітчизняних підприємств книжкової галузі, яке за основу діяльності обрало випуск літератури із самобутньої спадщини українського народу, що сприяє утвердженню державності, формуванню самоідентичності та духовному розвитку нації.

У репортажі з презентації книги "Вічний як народ" у газеті "Літературна Україна" зазначено: "Книжка, яку урочисто презентували у головній Кобзаревій світлиці, столичному музеї, викреслила чимало думок, вдячних слів про тих, хто витворив це справді книжкове диво... Книжка видрукована в "Либеді", де останнім часом засіяно чимало зерен духовності".

"Либідь" — це справді національне за духом і буквою видавництво. За останнє тридцятиріччя зусиллями його колективу читачеві повернуто забуті унікальні дослідження видатних істориків, літераторів, етнографів, фольклористів і громадських діячів минулого.

Безсумнівно, "Либідь" закріпило за собою імідж найсерйознішого видавця історичної літератури. "Починаючи з 1989 року чи не кожна найпримітніша на цьому терені книжка — звідси", — так писала газета "Голос України", оглядаючи низку праць із серії "Пам'ятки історичної думки України". Ще одна видавничка серія, що здобула високу оцінку читачів, — "Літературні пам'ятки України". В обох серіях, які по праву визнано одними з найуспішніших українських видавничих проєктів, вийшло понад 30 назв. Це інтелектуальні пам'ятки від найдавніших часів до сучасності, що відіграли вагомий роль у формуванні національної та історичної самосвідомості. Більшість творів раніше не перевидавали.

У сучасних умовах нового значення набула спадщина видатних українських істориків, літераторів, громадських діячів, чиї імена вже давно відомі в Європі й світі. Провідні фахівці Інституту історії, Інституту літератури НАН України, Київського університету допомогли видавництву відновити унікальні праці Миколи Костомарова, Олександри Єфименко, Олександра Рігельмана, Володимира Антоновича, Михайла Драгоманова, Леоніда Білецького. З нагоди 200-річчя від дня народження видатного вченого-енциклопедиста Михайла Максимовича побачили світ унікальні видання "У пошуках омріяної України", "Вибрані твори", "Листи", до яких увійшли основні українознавчі праці, більшість з яких востаннє виходили друком у 70—80-х рр. XIX ст. Поміж раритетних видань — "Історичні портрети" В. Іконникова, "Скрижалі пам'яті" Миколи Петрова, "З мого життя" Миколи Стороженка, "Українські приказки, прислів'я і таке інше" Матвія Номиса. Змістом та оформленням вони репрезентують красу й велич культури, історії й інших виявів сутності українського народу, талант і силу духу його подвижників.

Видавництво одним із перших в Україні взялося за повернення нашому народові спадщини Михайла Грушевського. Читацький загал вдячний і за випущені фундаментальні дослідження видатного діяча українського відродження І. Огієнка, як-от "Історія українського друкарства", "Життєписи великих українців".

Нині "Либідь" є провідним видавництвом, що спеціалізується на випуску навчальної, наукової та довідкової літератури. Торуючи шлях до висвітлення нових тем, цікавих читачеві, "либідчани" випустили у світ чимало книг із вітчизняної історії, філософії, психології, культури, українознавства, рідної мови й літератури, природознавства й техніки.

¹ Історію заснування докладно описано у книзі "Її величність — книга. Історія видавничої справи Київського університету 1834—1999" М. Тимошика — відомого журналіста, доктора філологічних наук, який свого часу працював головним редактором видавництва "Либідь".

За роки незалежності побачило світ майже 2 тис. назв видань із маркою "Либеді" загальним накладом понад 15 млн примірників. При цьому урізноманітнюється тематична й жанрова книжкова палітра, неухильно зростає читацький попит на видання. Сформовано високоавторитетний авторський актив відомих науковців, викладачів-практиків, письменників, громадських діячів, що є запорукою видання якісної гуманітарної, освітньої, науково-технічної та художньої літератури.

Нині можемо говорити про вагомий корпус випущеної "Либіддю" навчальної та наукової літератури з багатьох гуманітарних і прикладних дисциплін. Назвемо лише окремі видання, що здобули високу оцінку і фахівців, і широкій громадськості.

Найкращим підручником з національної історії залишається двотомна "Історія України" Наталії Полонської-Василенко, що витримала чотири видання й досі має попит у читачів.

Свіжий струмисько в історичну тематику видавництва внесла праця професора з Канади, українця за походженням Ореста Субтельного "Україна: історія". Вперше надрукована в Україні з маркою "Либеді" 1991 р., вона й дотепер привертає незмінну увагу читачів та увійшла до 30 знакових видань доби української незалежності.

Подією в культурному житті став вихід у світ унікального дослідження "Греки на українських теренах". На виставці-ярмарку "Книжковий світ-2000" (м. Київ) видання здобуло найвищу нагороду — головний приз "Золотий Нестор Літописець". Презентації книги відбулися в Києві, Маріуполі й Афінах.

Окрасою продукції "Либеді" є видання "Історія української ікони Х—XX століть" Дмитра Степовика, що стала підсумком 15-річної копійки праці. Автор зібрав маловідомий матеріал про українське ікономалярство у світі та вдало його систематизував. Книгу відзначено премією Георгія Нарбута, гран-прі III Форуму видавців (м. Львів, 1997), її репрезентували на найпрестижніших книжкових ярмарках світу.

Засадничою для видавництва "Либідь" була й залишається література, що сприяє духовному розвитку нашої держави, утвердженню багатства української культури. Саме "Либідь" обрала Ліна Костенко, щоб повернутися до читачів після тривалого мовчання. З великою пошаною до твору й автора колектив видавництва сумлінно працював над перевиданням роману "Берестечко". І вийшло справді вишукане подарункове видання, в якому гармонійно поєдналися унікальне оформлення, що його виконав народний художник України Сергій Якутович, і ґрунтовні розвідки відомих дослідників творчості письменниці Івана Дзюби та Володимира Панченка. А ще диск із записом тексту твору у виконанні диктора українського радіо, заслуженого артиста України Петра Бойка в обрамленні світової музичної класики. Грандіозна презентація книги в Українському домі, в якій брали участь авторка та всі причетні до цього унікального проєкту, стала подією всеукраїнського масштабу й урочистим святкуванням

80-річчя Ліни Василівни. Згодом побачили світ поетичні збірки "Гіацинтове сонце", яку ілюстрував один із найвидатніших українських художників Іван Марчук, "Річка Геракліта", "Мадонна перехресть". А зовсім нещодавно вийшла неповторна книжка — поема-балада "Скіфська одиссея" з енциклопедичними коментарями Оксани Пахльовської та Ярослави Франчески Барб'єрі.

Має видавництво "Либідь" і своєрідну "бібліотечку" видань про життя та творчість легендарної поетеси: "Є поети для епох: Ліна Костенко про свій і наш з вами час. І світове безчасся" (автор — академік, яскравий представник шістдесятників І. Дзюба), "Гармонія крізь тугу дисонансів..." (автори — Ліна Костенко, Іван Дзюба й Оксана Пахльовська).

Тож, попри складні економічні часи, видавництво не зрадило собі. Ми завжди пам'ятаємо, що наші давні корені й академічні витоки — з Університету Святого Володимира. Шануємо традиції, маємо сузір'я постійних авторів, які впродовж довгих років воліють видавати свої твори саме в "Либеді": Іван Дзюба, Валерій Шевчук, Василь Ульяновський, Микола Жулинський, Володимир Мельниченко, Анатолій Гальчинський, Ірина Марголіна...

Попри карантин через пандемію COVID-19 видавництво працювало, зокрема випустило чудову збірку "Право на сміх. Антологія сатири і гумору української діаспори" (у 2-х книгах), кілька унікальних перекладних видань, як-от "Історія ідеї Європи" класика італійської історії Федеріко Шабо, збірка вибраних поезій "Астроземля" Коррадо Калабро.

Надзвичайно цікаво в доробку видавництва репрезентовано київську тематику. Це й розкішні подарункові, й науково-популярні видання про старий і сучасний Київ, пам'ятки історії, мистецтва та духовного життя, одне слово — і про людей, і про будинки. "Диво й дива київського Володимирського собору", "Дзеркало вічності: Київська Кирилівська церква та Свято-Троїцький монастир", "Ангели Врубеля", "Бароко Софії Київської", "Київ, якого не знають", "Старий Київ: Зі спогадів Старого Грішника" — справжні перлини книговидавництва.

Варта окремої уваги серія "Твій Київ", що була заснована буремного 2014 р. і нині налічує понад 20 видань.

Так живе й працює одне з найстаріших видавництв України. Шануємо та збагачуємо традиції й водночас прагнемо бути актуальними і цікавими сучасникам. Зокрема, налаштованість на сприйняття нових ідей, упровадження сучасних технологій у видавничі процеси забезпечили успішну роботу колективу в сучасних ринкових умовах, завдяки чому "Либідь" стало одним із лідерів українського книговидавництва.

Наші постійні читачі знають: якщо книга вийшла в "Либеді", то її підготовлено на високому фаховому рівні. Цю традицію видавництво прагне свято зберігати за будь-яких обставин. І коли на книжковому ринку читачі обирають видання "Либеді" — це найвища оцінка праці видавничого колективу. У щоденній діяльності ми прагнемо вести прямий діалог зі

знавцями й поціновувачами нашої літератури, зокрема в закладах вищої освіти, наукових бібліотеках, на підприємствах книгорозповсюдження.

Від перших років незалежності України міжнародна діяльність "Либеді" стала систематичною та багатогранною. Налагоджено широкі зв'язки з колегами із багатьох країн Європи, Америки, Азії, Австралії. Видавництво має прямі контакти із закордонними партнерами, заявивши, зокрема, про участь у загальнонаціональних стендах української книги на престижних міжнародних книжкових виставках і ярмарках, як-от Франкфуртський, Лейпцизький, Лондонський, Варшавський, Празький, Будапештський та інші.

Міжнародне спілкування, з одного боку, — це школа підвищення фахової майстерності, набуття досвіду роботи в ринкових умовах, а з іншого — прорив української книги на європейській та світовій ринки. Література, випущена у видавництві "Либеді", слугує візитною карткою суверенної України.

Нині добродійність є одним із рушіїв культурного життя нашої країни. Це особливо відчутно в умовах економічної скрути, коли істотно скоротилося видання книг і майже припинилося планомірне й систематичне комплектування бібліотечних фондів. Ще три десятиліття тому видавництво започаткувало благодійні акції дарування бібліотекам своїх найкращих книг. Ці ініціативи тривають і донині, зокрема книгосховища численних бібліотек — від академічних до сільських — поповнюються виданнями "Либеді".

Через російську агресію на Сході України добродійність набуває особливої ваги. Видавництво долучається до акцій всеукраїнського та регіонального рівнів, громадських ініціатив, щедро даруючи книжки воїнам АТО, бібліотекам, навчальним і культурним закладам. Це насамперед видання з історії України, української літератури та мови, національно-патріотичні твори Тараса Шевченка, Івана Дзюби, Ліни Костенко, Валерія Шевчука. Саме така література збагачує знаннями, допомагає розібратися у складних подіях сьогодення. З нагоди 30-річчя незалежності нашої держави видавництво спільно з Національною бібліотекою України імені Ярослава Мудрого проводить благодійну акцію, доукомплектовуючи фонди книгозбірень усіх видів і форм власності, у тому числі об'єднаних територіальних громад, військових частин Збройних сил України тощо.

Попри песимістичні прогнози й невтішні тенденції книга не втратила притягальної сили й покупця. Надто — книга навчальна, наукова, довідкова. Читачі нашої літератури, а це насамперед студенти й викладачі, учні та вчителі, науковці, добре обізнані з діяльністю та планами видавництва. Проте нині, коли

в державі фактично зруйновано систему книгорозповсюдження, такому відомому й поцінованому видавництву, як "Либеді", доводиться долати неабиякі труднощі, щоб його продукція дісталася найвіддаленіших куточків України. Задля цього ще 1995 р. було створено службу реалізації, що вже набула чималого досвіду. Щороку вдосконалюються процеси комп'ютеризації, пов'язані зі збутом видань.

Багатством видавництва є люди, які творять його славетну історію та сьогодення. Закоханість у професію, відданість справі — такі риси притаманні всім членам колективу. Людям випадковим, не налаштованим на високі стандарти роботи важко прижитися в "Либеді". Ми надзвичайно цінуємо фахівців, які десятиріччями віддано працюють у видавництві. Понад 40 років незмінно служить книзі головний редактор Світлана Головка — талановитий організатор, високий професіонал (до речі, "Либеді" — єдине місце роботи в її трудовій біографії). Понад 50 років присвятила улюбленій справі завідувачка коректорського відділу Ангеліна Дрожжина — фахівець високого рівня. Власним "почерком" вирізняється обдарований філолог, знавець літератури, провідний редактор Олена Вербило. Багаторічним вірним і вправним помічником в організації редакційних справ є Наталія Мельниченко. Любов до книги та обраного фаху, творчий підхід притаманні заступнику директора Марії Кургак, яка очолює важливу ділянку діяльності видавництва з реалізації та маркетингу. Чітко та оперативно працює провідний менеджер відділу реалізації Лариса Приходько, яка за багато років набула цінного практичного досвіду, вміння гідно репрезентувати книгу, здобула любов і повагу шанувальників читання. А про водія-експедитора Анатолія Синицю годі й говорити — його трудова біографія у видавництві сягає понад пів століття. Колектив завжди пам'ятатиме талановитого головного художника Олексія Григора, адже у найкращих виданнях із нашою маркою помітні його оригінальна творча манера, талант і високий професіоналізм.

Нині видавництво налаштовано на перспективу творення сучасної книги з надією на позитивні зрушення у видавничій сфері України. На жаль, криза поглиблюється. Це загрожує серйозними інтелектуальними, культурними, духовними й навіть іміджевими втратами, що в нинішньому стрімкому інформаційному світі буде неможливо надолужити. Книжкова справа, хоч як прикро це констатувати, нині випала зі стратегічної сфери, до якої належала й має належати завжди.

Надійшла до редакції 18 жовтня 2021 року

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 21783-11683ПР від 31.12.2015.

Формат 60x84¹/₈. Ум. друк. арк. 6,05. Тираж 152 пр. Зам. 66.

Журнал надруковано на обладнанні Книжкової палати України

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1954 від 24.09.2004.

До уваги читачів: електронний варіант журналу "Вісник Книжкової палати" ISSN 2076-9555 (онлайн-версія) розміщено на сайті Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в розділі "Наукова періодика України":

http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VKP/index.html